

Φάλαινες, αυτές οι άγνωστες

Αξέχαστους κείποι που θα σας συγκλονίσουν ο Μάριο Ντιες ήταν φάλαινα. Το 2014 έγινε με την επιστημονική ένωση του όρου. Ο πρωταγωνιστής του περιηγητικού βιβλίου ανήκε στο είδος «φουσιτήρας», ένα κηρύδι που έχουμε συνήθεια να αποκαλούμε φάλαινα, χωρίς να είναι.

Και για να ξεμπερδεύουμε τα πράγματα: οι φάλαινες, τα δελφίνια και τα δελφινοειδή, όπως οι φώκαινες, ανήκουν στα κητώδη - αυτό που στα αγγλικά λέμε whale. Από εκεί ξεκινά η παρεξήγηση: από τη λανθασμένη απόδοση του όρου whale στα ελληνικά ως φάλαινα, ενώ το ουσιαστικό είναι κητίδι. Εποί έρχομε μέσα κεφαλή να ανακαλύψουμε φάλαινα και την όρκα, η οποία είναι δελφίνιο και μέλη του μεγαλύτερου! Επιστημονικά φάλαινες είναι όλα τα κητώδη που έχουν φάλαινα ή αλλιώς μινιλένες - αυτά τα ελάσματα από κερατίνη, αντί για δόντια, με τα οποία φιλτράρουν το φαγητό τους. Αυτό το είδος κητώδους είναι τα μωσασκοίχη. Τα υπόλοιπα είναι τα οδοντοκίχη - που έχουν δόντια δηλαδή - και στα

οποία περιλαμβάνεται και ο φουσιτήρας, η όρκα και όλων των ειδών τα δελφίνια. Είπα, όταν μιλάμε για φάλαινα θηραϊκά εννοούμε ομοεικό κητίδι-θηρία.

Το κεραικό με τα κητώδη είναι που δεν είναι φάρινα, αλλά θηλαστικά. Όπως όλα τα θηλαστικά, είναι θερμόαιμα, αναπνέουν με πνεύμονες, γεννούν πλήρως σχηματισμένα μικρά τα οποία θηλάζουν με το γάλα τους και διαθέτουν τριχίδια.

Πριν από εκατομμύρια χρόνια ζούσαν στην ξηρά, το σώμα τους ήταν καλυμμένο με τρίχες, είχαν εξωτερικά αυτιά και περπατούσαν στα τέσσερα. Τα κητώδη προέρχονται από σπυλοσφύρα θηλαστικά της ξηράς, συγκεκριμένα με το πρόβατο, τον χοίρο, το ελάφι, την αγελάδα και την κωλίβα. Τι τα έστρεψε στη θάλασσα; Η αναζήτηση τροφής και γούστου... Πριν από 50 εκατομμύρια χρόνια οι πρόγονοί τους βρισκόνταν στη θάλασσα την τροφή και τον ελεύθερο χώρο που τους έλειπε. Η Φύση έκανε τα υπόλοιπα - διησιονοργώντας με θαυμαστό τρόπο θαυμαστά πλάσματα...

Λόγω του απεριόριστου χώρου, κατατρίχθηκαν οι περιορισμοί στο μέγεθός τους.

Το βάρος τους δεν περιοριζόταν από την ικανότητα των πονιών να το σηκώσουν - γι' αυτό φρόντιζε πιο ήπηση του νερού. Είπα, ανά σφά γάβηκαν τα χαρακτηριστικά των χερσαίων οργανισμών. Το σώμα τους απέκτησε υδροδυναμικό σχήμα, τα τριχώματά τους σκεδόν εξαφανίστηκαν, η όρασή τους απέκτησε το ρόλο του προπέλας, τα οστά των μπροστινών άκρων συγχυτήθηκαν για να φτιάξουν τα πτεράγιά. Το τρίχωμα, όμως, έπρεπε να αντικατασταθεί από κάποιο άλλο - «μωστικό υλικό». Το ρόλο αυτό παίζει το στρώμα λίπους που αναπτύχθηκε μεταξύ του δέρματος και της όρσας. Σε κάποια είδη, μπορεί να ξεπερνάει τα 30 εκατοστά. Για τη διεκδίκηση της αναπνοής τα μωσθώδη μετακινούνται στην κορυφή του κεφαλιού. Λεξιμούν ότι τα ηχητικά κύματα διαδίδονται στο νερό πιο γρήγορα από τον αέρα, τα αυτιά κινούνται για να γίνουν ένας μικρός ακουστικός πόρος πίσω από κάθε μάτι. Μικρός στο μάτι βέλαια, γιατί όχι μόνο ακούει ήχος δεκάδες μέτρα μακριά, αλλά μπορεί να διακρίνει και από τοια κατάθνηση έρχονται.

Το πιο θαυμαστό, όμως, είναι το πώς με

τους ήχους που βγαίνουν επικοινωνούν - είτε αυτοί είναι μουσικόγραμμα, σφουρίγματα, αλλά και θύρα - «τραγουδιά» όπως αυτά που παράγει η μεγάλη περφηλάρινα, κατά την εποχή του ζευγαρώματος, τα οποία συνοδεύει με χορευτικές φουσιές και άλματα. Η ικανότητα επικοινωνίας τους είναι τεράστια, αποτέλεσμα του μεγάλου και εξελιγμένου εγκέφαλού τους.

Και μας και είπαμε για ζευγάρωμα, τα κητώδη γεννούν 1 μικρό τη φορά το οποίο ανατρέφουν με ιδιαίτερη στοργή. Ο θηλασμός μέσα στη θάλασσα εξελίσσεται να αποτελεί ένα από τα σπάνια φαινόμενα της Φύσης, όπως και το ζευγάρωμά τους.

Πρόκειται για πλάσματα με υψηλή ικανότητα νοήματα. Σε ενδεδειγμένα όπου επικεντρώνεται κητώδη για την ψαγχαλία του κοινού (κυρίως όρκα και άλλα είδη δελφινιών), οι εκπαιδευτές είναι αναγκασμένοι να εφευρίσκουν συνεχώς καινούρια παιχνίδια για να κρατήσουν ζωντανό το ενδιαφέρον των παιζυτινών.

120 φουσιτήρες στις ελληνικές θάλασσες!

Πολύ περισσότερες κητώδους υπάρχουν στις ελληνικές θαλάσσιες επισημοποιημένες, έρευνας μας έκανε να πιστώσουμε ότι τα μεγάλα κητώδη δεν μας τρώνε... «Δεν είναι φάλαινες αλλά τα φουσιτήρες». Λέει ο κ. Αλέξανδρος Πρωτόγεω, διδασκάλος Οκεανογραφίας και πρόεδρος του Ινστιτούτου Κητολογίας Ερευνητών Πέλαγος. «Ο Αριστοτέλης ήξερε για την ύπαρξη του φουσιτήρα και είχε καταφέρει να υπολογίσει πόσο ζουν τα δελφίνια. Στην αρχαία Ελλάδα οι φουσιτήρες συλλέγονταν για τη θάλασσα και τις φάλαινες - τότε υπήρχαν αρκετά φάρινα για όλους. Ο Αριστοτέλης σε συνεργασία με άλλους είχε παρατήσει έναν πρόδρομο της μεθόδου φωτοαυτοποίησης. Σχημάτισαν τα δελφίνια που πήγαινε να πείσουν στα δίχτυα για να τα αναγνωρίσουν. Επίσης, υπήρχε νόμος που έλεγε πως αν σκοτώσεις δελφίνιο ένα σου σκοτώνεις άνθρωπο, απόδειξη αυτής της τεχνικής πρόληψης. Σήμερα στα ελληνικά νερά ζουν ή σκοτώνονται 11 είδη. Η περφηλάρινα, ο φουσιτήρας, ο ζαρκό, το στοχιδέλινο, το αρνιδέλινο, το ζωνιδέλινο και το κοινό δελφίνιο είναι μόνιμα και περιστασιακά φουσιτέρες μεσοόρκα, ρυγχολόφους και μεγάλης περφηλάρινα! Μάλιστα οι τελευταίες μάς έχουν τη δυνατότητα να τρέφονται φουσιτήρα». Στην Ελλάδα εκυλινθόν δεν έχουμε ούτε είχαμε ιστορικά φουσιτέρες - σημερινές κ. Φουσιτέρες - αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν απείλες για τα κητώδη. Η πολιτική προστασίας από την Πολιτεία είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Έχουμε θανατώσει φάλαινες από ψαράδες, οι οποίοι τα θανατώνουν ανεπισημαστικά. Έως το 1980 η ομάδα κυνηγού έβρισκε 600 όρκα που σε όποια όρκα σε σκοτώνει ο ψαράς θανατώνει φάλαινα. Η υπερωλομένη είναι πρόβλημα για τα κητώδη, αφού πολλά είδη πεθαίνουν πλέον στην περφηλα από την έλλειψη ψυφιών, που είναι η τροφή τους. Στην Ελλάδα έχουμε και το περιστασιακό με

τη χρήση στρατιωτικών οπών μεγάλης κητώδους και χημικών συγχυτών σε ναυτικές δοκιμές που οδήγησε στο μαζικό θάνατο αρκετών ζώων στον Κυπριακό κόλπο το 1996. Πρόσφατα, έπειτα από χρόνια προσπάθειες, οι επιστήμονες του Ινστιτούτου Κητολογίας Ερευνητών Πέλαγος καταφέρνουν να περάσουν τους μεσοόρκα φουσιτήρες στους πληθυσμούς που χαρακτηρίζονται ως «ουδέναιοντες». «Γιαζυζουμε έναν προς έναν 120 φουσιτήρες που είτε ζουν μόνιμα είτε επισκέπτονται τακτικά τις θάλασσές μας. Οι έλληνες και τα μεσοόρκα μινιλένα υποδύνανται να δεν ξεπερνούν τους δεκάτους, αλλιώς του είδους υπάρχουν μερικές εκατομμύρια μόνο πληθυσμό. Ακόμη και με φυσική καταστροφή ή κάποια ασθένεια μπορούν να τους εξαφανίσουν την προλάθεινα να προσαρμοστούν.»

Ο διοικητικό υπάλληλος είναι τους φουσιτήρες είναι υπαίτιος είναι παρόμοια με την αεροβία, οι φουσιτέρες με το φίλο και περιστασιακό με τη χρήση πλάκα. Το είδος είναι ένας από τους πιο κητώδη κητώδους στην Ελλάδα με τη μέθοδο μεγάλης προπέλας. Επειδή η παρουσία στην θάλασσα, οι θυμωμένες και ηχητική ρύπανση συντελούν στη μείωση των πληθυσμών του. «Πρόσφατα κάναμε την ανακάλυψη ενός μικρού φουσιτήρα δίπλα στον που βρέθηκε ανθρωπίνος στις ακτές της Μάκρον, θηλαστικό φουσιτήρα - θηλάζουμε πλέον από 11 θηλαστικές ουσίες στο στόμαχό του που το είχαν γενώσει ασυνήθιστα προκάλεσαν το θάνατό του. Πολύ θάλασσα θηλαστικά μερδεύουν τις θάλασσες σκοτώνουν την τροφή τους. Αν όλες αυτές οι απειλές συνεχίσουν αμείωτες πάνω στον πολύ μικρό αριθμό των φουσιτινών είτε σε λίγα χρόνια θα έχουμε διαγράψει ένα από μέρους από τις θάλασσές μας. Σχεπαίτε ότι συμψητήρας έχει τον μεγαλύτερο εγκέφαλο που εφευρίσκει ποτέ μάλα στη Γη. Είναι «μηνίμα» ο διεκδικός μας εγκέφαλος αν τον εξαρτάσει» ■

© KEVIN WARD/GETTY IMAGES